

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשע"ב

ספר בן מלך

בענייני

ימי בין המצרים
גלות וגאולה

לקט שיחות ומאמרים
מאת רבה של "קהל עדת ירושלים"
הגאון רבי לייב מינצברג שליט"א
בן להגאון רבי אלימלך זללה"ה הי"ד

פעיה"ק ירושלים תובב"א
חודש תמוז תשע"א

פתיחה

עבודת הזמנים

התורה והמצוות - עושר של אופני עבודה

התורה והמצוות הינם מערכת חיים שלמה ומקיפה, הכוללת מגוון של יסודות, ידיעות תפיסות והשגות אשר צריכים להעסיק את דעתו של היהודי, ולמלא את לבו, והם גם השרשים לכל המצוות המעשיות. ובמקביל לידיעות אלו אף מתעוררים רגשות קודש והלכי נפש השייכים אליהם והנובעים מהם, אמונה ובטחון, מלכות ה' והכנעה, קבלת עול ויראה, אהבה ודביקות, שמחה ורוממות, הודאה ובקשה, מצפון ומוסר, צדק ויושר, הגינות ועדינות, ועוד. אשר כל אלו הם חלק בלתי נפרד ממבנה היהדות, והם היוצרים את מהותו וישותו של כל יהודי.

המועדים זמנים לעסוק בחלקי העבודה השונים

ואף שכל הידיעות והתפיסות והרגשות הללו, עליהם ללוות אותנו בכל עת, להעניק לנו את המבנה הנכון של תכונותינו, להעמידנו על קומתינו הרוחנית הראויה, ולכוון את הליכותינו ומעשינו. אכן יש זמנים מיוחדים בשנה, שהקב"ה נתן לעמו ישראל, שבהם יתעסקו במיוחד בחלקים מסויימים של עניינים אלו, והם החגים והמועדים, שכל אחד מהם יש בו גוון מסויים ואופי מיוחד. והנה מצד חובת העבודה, מוטל עלינו לעבדו בכל ענייני העבודות הללו, וכאשר אנו באים לפניו ועוסקים בכל אחת מן העבודות בזמן המיועד להם אחת בשנה, נמצא שבמשך מעגל השנה בא לידי ביטוי כלל חובות העבודה המחוייבות במסגרת תפקידנו.

כל מועד ומועד הוא זמן מיועד לעסוק בעניינים וברגשות השייכים והקשורים למועד המסויים הזה. להתבונן מחדש ביסודות שבאים לידי ביטוי בעבודת ה' המיוחדת

לחג זה, להחדירם בקרבינו ולהחיותם בחושינו, ולבוא לידי התעוררות הרגשות המתאימים אשר צריכים למלא את לבבנו, שעל ידיהם יהיה בידינו למלא את חובת העבודה של המועד הזה בנאמנות ובשלימות.

בתורה באים לידי ביטוי כל רגשות האדם

והנה, קיום המצוות בשלימות הנו כאשר הוא נובע מתוך רגשות אמיתיות מפנימיות הלב, והתוכן הנפשי של המעשים והפעולות, נעור ותוסס בקרב לבבו, בעת עשייתם.

עבודת הלב ורגשות הקודש ממלאים חלק מרכזי בתפקידנו ותכלית עבודתנו, כאשר יחד עם מעשה המצוות בפועל מתלווים גם הרגשות המתאימים, שהם תוכנם הפנימי של המצוות הללו.

והנה, בעבודת ה' וכלל מצוות התורה, באים לידי ביטוי כל אופני וסוגי הרגש ותכונות הנפש הקיימים באדם. שהרי כל פרטי הבריאה לא נוצרו אלא לכך, כמו שאמרו - 'איסתכל באורייא וברא עלמא'. ואכן כאשר נתבונן בדבר נמצא שכל הרגשות שקיימים באדם, יש להם מקום בתורה ובמצוות. כל רגש במקומו הראוי לו. רגשות אהבה ויראה כלפי כבודו יתברך. רגש של שמחה על קירבתנו אל ה' להיות עובדיו ומקיימי מצוותיו, עם סגולתו המיוחד לו. בתפילה מבטאים רגש של תודה, ורגש של שבח והלל, רגשות הכנעה ותלות וציפיה להשי"ת. רגש חגירת עוז וגבורה כנגד היצר, רגשות הטבה ורחמנות ביחס לנזקקים לחסד. גבהות וקנאות כנגד הרשעים, ענווה מול בני אדם. וכו'. ובכל מצוה ומצוה יש להעמיק ולדעת את שרשה והתוכן המיוחד לה, ולהבחין בגוון הרגש המסויים לה.

המועדים עת לסוגי העבודות השונים

במשך מעגל השנה באים לידי ביטוי כל הרגשות היסודיים והחשובים, כל מועד הוא זמן לעסוק באופן מיוחד ברגש המסויים השייך לאותו המועד ומצוותיו. ואמנם כל הרגשות הללו, צריכים לפעול בנפשינו תמיד, ועליהם לפעום תמיד בלב כל יהודי. אלא שבימי המועדים מתבטאים רגשות אלו ביתר תוקף, וכל דבר בעתו ובזמנו, הן בחג עצמו הן בתקופת החג כולה, הוא הזמן הנכון להתחזק ביותר ברגש המיוחד לאותו חג. ומתוך שהוא מחדיר בלבבו כל רגש בזמנו הראוי, רישומו כבר נותר בנפשו על כל

השנה. כך שבמהלך מעגל השנה, משתלמת קומתו של היהודי, בכל הרגשות הראויים לו והנצרכים לו לעמוד בהם לפני ה', ולעבדו בשלימות.

כגון רגש השמחה על כך שבחר בנו ה' ולקחנו להיות עמו חביבו, הרי הוא רגש תמידי שעליו לפעם בנו בכל עת, אלא שבפסח הוא הזמן המיוחד להעצים ולהגביר דבר זה ברגשותינו. בחג הפסח זו היא עבודת המועד ותוכן מצוותיו, להיות בהרגשה הנפלאה והמרוממת, במה שזכינו להיות עם ה', ובהרגשת חירות ונכבדות וחשיבות. ומאידך, כך גם באבלות חורבן הבית וצער הגלות שכל ירא שמים ראוי לו להיות תמיד מיצר ודואג על זה, אלא שתשעה באב ובין המצרים הם זמנים להתעסק בזה במיוחד. וכך בכל המועדים, בכל מועד הרגש המיוחד לעניינו.

מתוך כל המועדים נשלמת קומתו הרוחנית של היהודי

הנה כי כן, נוסף על עצם חובת העבודה בפועל בזמנים אלו, הרי מתוך העסק וההתבוננות בענייני המועדים הללו, בא האדם לידי השלמת כללות קומתו הרוחנית, שיתחדש לבבו בכל הרגשות הראויים והנחוצים לעבודתו ותפקידיו. כי כאשר נתאמץ בעבודת המועדים בכל הווייתו בהתבוננות ברגש ובמעשה, נקנה את היסודות הללו בקרבנו, קניין המתקיים לכל אורך השנה, וזה סיבה נוספת להתעורר בהם ולבססם כל שנה מחדש בנפשינו ביסודות איתנים, שעל ידי כך יתחזקו עניינים אלו בנו ויתעצמו בנפשותינו ותהיה צורתנו שלימה ונמלא בכך את תפקידנו כראוי.

עבודת בין המצרים - לעורר האבילות בלב ולבטא אותה בדיני האבלות

ימי בין המצרים הלכתן לנהוג בהם הנהגות צער ואבל על החורבן והגלות, ולהמנע מכל ענייני שמחה. וכמובן שהעיקר בזה הוא עבודת הלב והרגש, להצטער ולהתאבל על חורבן ירושלים ובית המקדש וגלות עם ישראל.

ופשוט, כי ההלכות והמנהגים שנקבעו לימים אלו, אין עניינם רק כאמצעי ופעולה חיצונית שעל ידיהם נבוא לידי רגשות צער. אלא אדרבא, עיקר עניינם הוא, שמאחר שימים אלו הם ימי צער ואבל, מצוותם לבטא את הכאב גם בפועל בהנהגות והלכות אלו. כלומר שבימים אלו עלינו לפעול על לבנו, להתבונן במצבינו ולעורר את רגשות הלב והנפש, להתאונן ולכאוב על משבר האומה וצער השכינה, ומתוך כך שאנו דוויים וכואבים גם נבטא זאת בהנהגות והלכות אלו של בין המצרים, כשהמעשה והרגש

משולבים יחדיו. ושלימות המדריגה היא להגיע למצב שיהא הכאב והצער מוחשיים ופועלים בלבם כל כך, עד שלא יהיה מסוגל לקנות בגד חדש, ולא יעלה על הדעת לעסוק בשמחת נישואין, ומראש חודש ואילך לא יהיה שייך לאכול בשר ויין, וכדומה.

להגיע לרגשי הלב על ידי התבוננות

וזה פשוט שאי אפשר לצוות על הלב והרגש, שהרי אין הציווי מועיל להכריח את הנפש להגיע לרגשות ואין שייך שהאדם יכפה עצמו לכך. וגם אם נוסיף ונרבה להתחזק בגודל החיוב והצורך הנחוץ לבוא לכך, אין הדברים משפיעים על הלב. אלא הדרך להגיע לזה היא להתבונן בדברים ולהחדירם אל הלב באופן המביא לידי רגשות אלו. וזה גופא גדר החיוב במצוות אלו, להביא את עצמו על ידי התבוננות לידי התעוררות הלב והנפש ברגשי צער ואבילות. וכעין שכתב הרמב"ם לגבי מצוות אהבת ויראת ה' – 'מצוה לאהבו וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלוקיך ונאמר את ה' אלוקיך תירא. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול' (הלכות יסודי התורה פרק ב).

לכאוב את משבר האומה וגלות השכינה

בימים הללו עלינו להחדיר בלב ולהחיות בנפש רגשי צער ויגון על הגלות המר, להשתוחח ולכאוב את המשבר הגדול בו שרוי עם ישראל זה כאלפיים שנה. זמן זה מיועד להתייחס מתוך רגשות לב ונפש לכל הירידה הגדולה שעברה על עם ה'.

וכדי להגיע לזה יש להקדים התבוננות במשמעות של מציאות בית המקדש בישראל, להבין מהי השראת השכינה, ומה המשמעות של סילוקה, להתבונן בכללות המצב הנכון של עם ישראל, כיצד הוא ראוי ונכון שיהיה, וכיצד הוא מצבו במציאות. ואז יבוא להתבונן בכל הסבל וההשפלה שבגלות, על צערן של ישראל, על ירושלים ועל עמה כי נפלו בחרב, על חילול כבוד ה', על חורבן בית המקדש ועל סילוק השכינה, על כבודן של ישראל וגלותם מעל שולחן אביהם.

זמנים אלו של אבילות החורבן, הם "מועדים" לצער וזעקה. כשם שיש "מועדים טובים" שעבודת ה' שבהם היא לחגוג ולבטא את שמחתנו בקשר של כנסת ישראל עם הקב"ה ובטובות שמשפיע עלינו, כך יש מועדים שבהם אירעו "הדברים הרעים", ובימים

אלו העבודה היא להשתתף בצער ולהרגיש באבלות, לחוש את המשבר הגדול של עם ישראל, להתאונן על החסרון והחלל הגדול של העדר השכינה בקרבנו, ושהלב יתמלא מרירות וכאב על אסון האומה הנורא. זה עצמו כבודו יתברך שאנו מתאבלים על חילול שמו, ועל אבדן הקשר הגדול והנשגב עם השי"ת. יש כאן גוון מיוחד של עבודת ה' עם אופי של צער, וזו דרגה רמה בעבודה ושלמות בנפש, כאשר כואבים את כאבן של ישראל, ומצטערים על כבוד ה' אשר חולל, ועל גלות השכינה.

עבודת הימים הללו - להתאבל, לשוב בתשובה, ולזעוק אל ה'

עיקר עבודת ימים אלו הוא עצם הצער והכאב להיות דואגים ומצרים על השבר אשר אנו שרויים בו ושפלות מצב האומה. אך יחד עם זה מתעורר גם רגש של זעקה אל ה' ותפילה שיקום וירחם את ציון ויגאלנו. וכן מגיעים מתוך כך להתעוררות תשובה, כי כאשר עוסקים באבל ובמשבר, ומתבוננים ובאים אל ההכרה שהסיבה והגורמים למצב שפל זה הם החטאים והעוונות, אזי מתעוררים לתיקון המעשים, ובפרט בעניינים שהביאו את החורבן, דהיינו שנאת חנם, וריחוק הלב מהשי"ת ועבודתו.

כאמור עצם הבעת צער ובכי על החסרון והירידה בקשר עם ה', היא עבודת ה' נעלית, ובאים על ידה לידי רוממות פנימית בנפש, שכאשר יש לו לאדם רגשי צער וכאב על כבוד ה' מקדשו ועמו המחוללים, קונה בזה שלימות ועילאיות. ואכן ראוי להתחזק במיוחד לעבוד את ה' באופן יחודי ונפלא זה. כי כאשר ברחמיו יתברך נוושה מהרה בתשועת עולמים, שוב לא יהיה לנו כבר גוון זה בעבודת ה'. ובוודאי שבזמן הישועה, יתחדשו ענייני עבודת ה' מרוממים ונישאים, אך עבודת ה' באופן זה של צער ואבלות שוב לא תהיה אז. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.